

Asia: VN/8392/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

2 a § Maksun periminen / Uttag av avgif

-

2 b § Päättös maksukyvyn mukaan määräytyvästä maksusta / Beslut om avgift som bestäms enligt betalningsförmågan

-

3 § Käyttämättä jätetystä palvelusta perittävä maksu / Avgift för oanvänd service

-

5 § Maksuttomat terveyspalvelut / Avgiftsfria hälsovårdstjänster

-

6 a § Maksukatto / Avgiftstak

-

7 b § Palvelun pitkäaikaisuus / Servicens långvariga karaktär

-

7 c § Pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen, pitkäaikaisen perhehoidon ja pitkäaikaisen laitoshoidon maksu / Avgift för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, långvarig familjevård och långvarig sluten vård

-

10 b § Pitkäaikaisesta tehostetusta palveluasumisesta, pitkäaikaisesta perhehoidosta ja pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävän maksun perusteena olevat tulot / Inkomster som utgör grund för avgiften för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, långvarig familjevård och för långvarig sluten vård

-
10 c § Tuloista tehtävät vähennykset pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa, pitkäaikaisessa perhehoidossa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa / Avdrag från inkomsterna för långvarigt serviceboende med heldygnsvård, långvarig familjevård och långvarig slutenvård

-
10 d § Tuloista tehtävät erityiset vähennykset pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa ja pitkäaikaisessa perhehoidossa / Särskilda avdrag från inkomsterna för långvarigt serviceboende med heldygnsvård och långvarig familjevård

-
10 e § Jatkuva ja säännöllisesti kotona annettavasta palvelusta sekä pitkäaikaisesta asumispalvelusta perittävä maksu / Avgift för fortlöpande och regelbunden service i hemmet samt för långvarig boendeservice

-
10 f § Jatkuva ja säännöllisesti kotona annettavasta palvelusta sekä pitkäaikaisesta asumispalvelusta perittävän maksun perusteena olevat tulot / Inkomster som utgör grund för avgiften för fortlöpande och regelbunden service i hemmet samt för långvarig boendeservice

-
10 g § Tuloista tehtävät vähennykset jatkuvassa ja säännöllisessä kotona annettavassa palvelussa sekä pitkäaikaisessa asumispalvelussa / Avdrag från inkomsterna för fortgående och regelbunden service i hemmet samt för långvarig boendeservice

-
10 h § Tukipalvelut ja asumispalveluun liittyvät palvelut / Stödtjänster och tjänster i samband med boendeservice

-
10 i § Laskennallinen metsätulo / Kalkylerad inkomst av skog

-
10 j § Maksun määrääminen ja tarkistaminen / Bestämmande och justering av avgift

-
10 k § Palvelun keskeytyksen vaikutus asiakasmaksuun / Hur avbrott i servicen påverkar klientavgiften

-
11 § Maksun alentaminen ja perimättä jättäminen / Nedsättning och eftergift av avgift

-
13 § Muulta kuin Suomessa asuvalta perittävä maksu / Avgift av dem som inte är bosatta i Finland

-

14 § Tulojen, korvausten tai saamisten periminen kunnalle tai kuntayhtymälle / Uppbärande av inkomster, ersättningar eller fordringar till kommunen eller samkommunen

-

14 a § Viranomaisten tiedonsaantioikeus / Myndigheternas rätt att få upplysningar

-

15 § Muutoksenhaku / Ändringssökande

-

Voimaantulo (alustava voimaantuloajankohta 1.1.2021) Ikraftträdande

A-klinikkasäätiö kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa esitysluonnoksesta.

Esityksen tavoitteena on hoidon esteiden poistaminen ja terveyden tasa-arvon lisääminen. Esityksessä ehdotetaan, että hoitajavastaanotot tulisivat maksuttomiksi perusterveydenhuollossa, ja että poliklinikan antamasta tutkimuksesta ja hoidosta ei enää perittäisi maksuja alaikäisiltä asiakkailta. Mielenterveyspalvelujen maksuttomuutta perusterveydenhuollossa selkiytettäisiin ja tartuntatauteihin liittyvän hoidon, tutkimuksen ja lääkkeiden maksuttomuutta laajennettaisiin tietyiltä osin. Maksukattoa laajennettaisiin suun terveydenhuollosta, terapiasta, tilapäisestä kotisairaanhoidosta ja tilapäisestä kotisairaalahoidosta sekä tietyistä etäpalveluista perittäviin asiakasmaksuihin. Lisäksi asiakasmaksut, joiden suorittamiseen on myönnetty toimeentulotukea, kerryttäisivät jatkossa maksukattoa. Samalla korostettaisiin asiakasmaksujen alentamisen ja perimättä jättämisen ensisijaisuutta suhteessa toimeentuloturvaan. Esitykset ovat kannatettavia.

Edellisen hallituksen rauenneen esityksen mukaan valtio olisi päättänyt asiakasmaksujen yhtenäisestä tasosta, ja vain maakunnalla olisi oikeus periä lain mukaiset maksut. Nyt tehdyn esityksen mukaan kuntakohtainen kirjavuus asiakasmaksukäytännöissä jatkuu, ja tämä on ongelmallista.

Päihdekuntoutuksen oikea-aikaisen toimivuuden kannalta on tärkeää, että avohoitona tuotettu päihdekuntoutus sekä sosiaali- että terveydenhuollon toimenpiteinä pysyy edelleen asiakkaalle maksuttomana. Lainvalmistelun jatkotyössä voisi kuitenkin kiinnittää huomiota nopeasti kehittyvien etä- ja internetperustaisten palvelujen merkitykseen. Päihde- ja mielenterveyskuntoutuksen palvelujen rakenne on viime vuosina muuttunut avohoitopainotteisemmaksi ja etäpalveluja suosivaksi palveluverkon harventuessa. Etäpalveluna tuotetut palvelut eivät sisällöllisesti juuri eroa kasvokkain annettavasta avopalvelusta, joten olisi perusteltua ja palvelujen saatavuuden kannalta erittäin tärkeää, että päihde- ja mielenterveystyön etäpalvelut määriteltäisiin jo tässä vaiheessa ja lain tasolla samalla tavalla maksuttomiksi kuin muutkin avohoidon palvelut tai puhelimitse annettu apu.

Vieroitushoidon ja muun lyhytaikaisen laitoshoidon asiakasmaksut näyttävät esitetystä muutoksista huolimatta jäävän ongelmaksi. Nykyiset asiakasmaksukäytännöt vaikeuttavat hoitoon hakeutumista ja syventävät asiakkaiden toimeentulo-ongelmia lyhytaikaisessa laituskuntoutuksessa riippumatta siitä, toteutetaanko ne sosiaali- vai terveydenhuollon ympärivuorokautisessa yksikössä. Esitys poistaa tätä ongelmaa kokonaan, vaikka kunnan velvollisuutta maksujen kohtuullistamiseen tai poistamiseen esitetään täsmennettäväksi. Koska Kela päättää toimeentulotuen myöntämisestä ja

kunta mahdollisen ehkäisevän tai täydentävän toimeentulotuen myöntämisestä, välittömän avun tarpeessa olevan asiakkaan tilanne jää hyvin usein järjestelmien väliseksi, eikä tällainen tieto päädy myöskään kunnan käytettävissä oleviin rekistereihin.

Kun kunnalle jää mahdollisuus ulkoistaa maksujen perintä tili- tai perintätoimistolle tai yksityiselle palveluntuottajalle, yksittäisen asiakkaan tilanne on vaikeasti ennakoitavissa. Tiedon kulku eri tahojen välillä ei esitetystä muodostaankaan parane. Tämä on omiaan syventämään asiakkaiden ylivelkaantumista. Koska asiakasmaksut ovat joka tapauksessa suoraan ulosotettavia julkisia saatavia, kuntien ei tulisi jatkossa lainkaan käyttää niiden perinnässä erillisten perintätoimistojen palveluja tai siirtää perintää yksityiselle palvelun tuottajalle. Asiakas on voinut joutua perintään myös tilanteissa, joihin hän ei ole itse voinut vaikuttaa, esimerkiksi sairaalasta toiseen siirrettäessä tai jopa sairaalahoidon edelleen jatkuessa, vaikka maksukatto olisi jo ylittynyt. Asiakas on voinut menettää luottotietonsa vain siksi, että hän on ollut sairaalahoidossa.

Päihdehuollon laituskuntoutuksessa käy vuosittain noin 4 500 eri asiakasta, heistä noin 80 %:n hoito kesti alle kaksi viikkoa. Vieroitukseen hakeudutaan tyypillisesti välittömän avun tarpeessa, jolloin asiakkaan kierrättäminen eri viranomaisissa maksujärjestelyjen vuoksi olisi kohtuutonta.

Aikaisemmin laitospuotoiseen päihdekuntoutukseen sovellettiin sairausvakuutuslakia. SV-lain myöntämisen kriteerit ovat kiristyneet, eikä sosiaalivakuutus puskuroi käytännössä lainkaan yksilöllistä toimeentuloriskiä asiakasmaksujen osalta. Esitetty 11 §:n puotoilu ei poista ongelmaa, jos maksujen perintä ja hallinnointi käytännössä pysyy yhtä hajautuneena kuin ennenkin.

A-klinikkasäätiö esittää, että päihdehuoltolain perusteella annettu lyhytaikainen laituskuntoutus säädettäisiin kokonaan asiakkaalle maksuttomaksi. Tämä helpottaisi oikea-aikaisen akuuttikuntoutuksen saatavuutta ja alentaisi olennaisesti myös kuntien maksuharkintaan ja maksujen perintään liittyviä transaktiokustannuksia.

Kaukonen Olavi
A-klinikkasäätiö